

Врз основа на член 35 став 8 од Законот за заштита на културното наследство („Службен весник на Република Македонија" бр. 20/04), министерот за култура донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА, КАТЕГОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

I - ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишуваат критериумите, условите и начинот на вршење валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство, содржината на елаборатите и начинот на обезбедување ревизија на елаборатите за валоризација и ревалоризација.

Член 2

Одредени изрази употребени во овој правилник го имаат следното значење:

1. „Воспоставување на заштитата" е стекнување статус на заштитено добро согласно со закон и почеток на важењето на прописите односно актот за заштита на културното наследство врз таа основа, за одредено добро;

2. „Промена на заштитата" е редефинирање на вредностите, значењето, границите, зоните или режимот на заштита, како и секоја друга промена што се одразува како проширување, засилување, намалување или иземање на дејството на заштитата, за одредено добро;

3. „Престанок на заштитата" е губење на статусот на заштитено добро и престанок на важењето на прописите односно актот за заштита на културното наследство врз таа основа, за одредено добро;

4. „Добра за кои основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство" се незаштитени материјални и нематеријални добра коишто се внесени во некоја од службените евиденции од областа на заштитата на културното наследство или заслужуваат да бидат заштитени како специфични белези на националната историја и култура, односно како иманентни содржини на културниот идентитет или како сведоштва што имаат друго релевантно значење од гледна точка на историјата, културата, уметноста, науката или техниката, без оглед на нивната неевидентираниост како такви.

II - КРИТЕРИУМИ, УСЛОВИ И НАЧИН НА ВРШЕЊЕ ВАЛОРИЗАЦИЈА, КАТЕГОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА

Член 3

Валоризацијата се врши врз основа на критериуми што се однесуваат на вредностите, својствата, функциите и значењето на добрата.

Критериуми што се однесуваат на вредностите на добрата се сметаат особено:

1. За недвижните добра, според нивниот вид: археолошката, епиграфската, историската, меморијалната, уметничката, етнолошката, архитектонската, градежничката, урбанистичката, амбиенталната, пејзажната, техничката, екистичката, социолошката, документарната и друга научна или културна вредност.

2. За движните добра, според нивниот вид: археолошката, епиграфската, антрополошката, нумизматичката, хералдичката, сфрагистичката, фалеристичката, историската, меморијалната, уметничката, етнолошката, техничката, архивистичката, филателистичката, картографската, библиографската, библиофилската, библиотечната,

кинематографската, кинотечната, музиколошката, фонографската, фонотечната, музеолошката, музејската, колекционерската, документарната и друга научна или културна вредност.

3. За нематеријалните добра, според нивниот вид: етнологската односно фолклористичката, етномузиколошката, етнокорелогската, филологската, лингвистичката односно фонетската, фонологската, морфолошката, лексиколошката, семантичката, етимолошката, дијалектологската, ономастичката односно топономастичката и друга научна или културна вредност.

Критериуми што се однесуваат на својствата на добрата се:

1. Автентичноста, изразена преку степенот на присутност на изворните односно оригиналните или примарните облици, појави, концепција, материјали, техника на изработка, компоненти или окружување на добрата;

2. Реткоста, изразена во однос на квантитетот на односниот вид, појава, процес, облик или изглед, односно степенот или интензитетот на застапеност на добрата на одреден простор и во одредено време;

3. Единственоста, изразена како репрезентативност во својот вид, ограниченост на одредено подрачје или време, типичност или специфичност на облиците, појавите, творечките изрази или другите особености на добрата;

4. Разновидноста, изразена како богатство на содржини односно присутност на различни творечки изрази, структури, облици, појави, процеси или видови односно типови или поттипови добра;

5. Интегралноста, изразена преку степенот на единството на функциите и облиците, вклопеноста на структурите односно содржините, интеракцијата со средината, поврзаноста на деловите во целината и слично;

6. Зачуваноста, изразена преку степенот на задржаност односно оштетеност, уништеност, деградираност, загрозеност или нарушеност на интегритетот наспрема изворната состојба на добрата;

7. Староста, изразена како време на настанување и траење на добрата.

Критериуми што се однесуваат на функциите на добрата се сметаат особено:

1. Воспитно-образовната функција;

2. Научната функција;

3. Културната функција;

4. Комуникациската функција;

5. Информативната функција;

6. Стопанската функција;

7. Друга утилитарна функција.

Критериуми што се однесуваат на значењето на добрата се:

1. Културното значење;

2. Историското значење;

3. Културно-историското значење;

4. Уметничкото значење;

5. Научното значење;

6. Техничкото значење;

7. Општественото значење.

Член 4

Валоризацијата на добрата за кои се донесува акт за привремена заштита е прелиминарна и се врши врз основа на соодветните критериуми од член 3 став 2 точка 1 или 2 и став 3, 4 или 5 на овој правилник.

Валоризацијата од став 1 на овој член се врши особено:

1. При случајни откритија;

2. За недвижните добра предвидени за заштита со просторен или урбанистички план;
3. Во случај на опасност или ризик од оштетување односно уништување на добрата;
4. Во случај кога нема објективни можности да се спроведат потемелни истражувања и проучувања на одноското добро или од други причини не може да се изврши редовна, стандардна валоризација.

Член 5

Валоризацијата на подрачје што се утврдува како резервирана археолошка зона се врши под услови и во случаите утврдени со закон, врз основа на критериумите од член 3 став 2 точка 1 и став 3, 4 или 5 на овој правилник.

Член 6

Валоризацијата на добрата за кои се донесува акт за прогласување културно наследство од соодветна категорија, односно чија валоризација вклучува истовремено и нивна категоризација, се врши врз основа на соодветните критериуми од член 3 и 7 на овој правилник.

Член 7

Критериуми за културно наследство од исклучително значење се:

1. Уникатност, изразена како ремек-дело односно единствено уметничко остварување;
2. Исклучителност, изразена како раритет односно крајна или исклучителна реткост или најкарактеристичен пример за одреден вид творештво од периодот од кој потекнува;
3. Впечатливост, изразена како карактеристичен пример за стилови во уметноста, архитектурата, конструкциите, облиците на традиционални населби и живеалишта или урбанистички концепции;
4. Влијателност, изразена како значително влијание врз развојот на културата, уметноста, науката, техниката или општествениот развој, во минатото и сегашноста;
5. Поврзаност, изразена во однос или како сведоштво за идеи, верувања, значајни настани и истакнати личности што имале пресудно значење за преобразбата на општеството.

Критериуми за културно наследство од големо значење се:

1. Документарност, изразена како сведоштво од поширок интерес за проучување на општествените појави односно општествено-економските и културно-историските прилики во одредена епоха односно период;
2. Повторливост, изразена како застапеност во поголем број, а со тоа и како причина за исклучување на одноското добро од повисоката поткатегија;
3. Фрагментарност, изразена како присутност на делови односно детали или други вредносни елементи од исклучително или големо културно и историско значење;
4. Поврзаност, изразена во однос на значајни настани и истакнати личности од националната историја и култура.

Критериуми за значајно културно наследство, се:

1. Документарност, изразена како сведоштво од потесен интерес за проучување на општествени појави односно прилики на локално ниво или на ниво на одделни области и дисциплини или периоди на развојот;
2. Повторливост, изразена како масовна застапеност, а со тоа и како причина за исклучување на доброто од повисоката категорија односно повисоките поткатегији;
3. Поврзаност, изразена во однос на настани и личности од локално или друго потесно значење.

Член 8

Ревалоризацијата се врши врз основа на критериумите од член 3 и/или 7 на овој правилник.

Ревалоризација врз основа на критериумите од член 3 на овој правилник, се врши во случај на промени што немаат одраз врз утврдената категорија на одноското добро.

Ревалоризација врз основа критериумите од член 3 и 7 на овој правилник се врши:

1. Во случаите кога постои потреба од категоризација согласно закон;
2. Во случаите кога ревалоризацијата вклучува истовремено преиспитување на утврдената категорија и промени од друг вид.

Ревалоризација врз основа на критериумите од член 7 на овој правилник се врши во случај кога таа не опфаќа други промени освен промена на утврдената категорија.

Член 9

Критериумите од член 3 и 7 на овој правилник се применуваат во зависност од нивната релевантност за односките случаи на валоризација, категоризација и ревалоризација.

Секој критериум од став 1 на овој член се индивидуализира како таков, со негово изрично наведување и детално објаснување во контекст на одноското добро на кое е применет.

Индивидуализацијата на критериумите е услов за правилна, научно и стручно основана и правно издржана валоризација, категоризација и ревалоризација.

Член 10

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата на недвижните добра се врши:

1. Интегрално со движните предмети што се составен дел на недвижноста, односно што трајно се споени со самата градба или трајно служат за нејзино искористување (во натамошниот текст: недвижности по намена);
2. Независно од збирките и поединечните предмети сместени или изложени во нив, кога тие не преставуваат недвижности по намена;
3. Одделно од контактните зони, но и со оглед на нив.

Член 11

Движните добра по правило се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат како збирки.

Движните добра што ги сочинуваат архивските збирки и збирките на јавните музејски, библиотечни и кинотечни установи можат да се ревалоризираат единствено како збирки.

Збирките од став 2 на овој член се ревалоризираат независно од објектите во кои се сместени или изложени.

Член 12

Нематеријалните добра по правило се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат како поединечни добра.

Нематеријалните добра што вклучуваат две или повеќе поединечни добра од ист вид, група, подгрупа, тип или поттип и сочинуваат единствена целина што може да се идентификува како самостоен објект на заштита, се валоризираат, категоризираат и ревалоризираат како збирно духовно добро, односно како духовна целина.

Член 13

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата се вршат согласно со посебните годишни и повеќегодишни програми за валоризација, категоризација и ревалоризација или други соодветни програми за работа.

Приоритет во програмирањето и реализацијата на програмите од став 1 на овој член имаат особено:

1. Случајните откритија;
2. Добрата чија заштита е предвидена со просторен или урбанистички план;
3. Добрата чија ревалоризација е стриктна законска обврска;
4. Добрата што се номинираат за стекнување меѓународен статус односно меѓународна заштита;
5. Загрозените добра;
6. Добрата што заслужуваат да стекнат или веќе стекнале статус на културно наследство од особено значење;
7. Добрата за кои постои објективна потреба од промена или престанок на заштитата.

Предмет на програмирање во смисла на став 1 и 2 на овој член се добрата што можат да се идентификуваат или веќе се идентификувани како објект на заштита од соодветниот вид културно наследство.

Член 14

Валоризација, категоризација и ревалоризација може да се врши и по иницијатива на државни органи и органи на локалната самоуправа или други заинтересирани субјекти, поднесена во писмена форма.

Иницијативата од став 1 на овој член се доставува до и по неа постапува надлежната јавна установа за заштита односно надлежниот субјект за заштита на односниот вид културно наследство.

Член 15

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата се вршат од страна на мешовит тим, формиран од носителот на изработката на соодветниот елаборат од член 23 на овој правилник.

Член 16

Валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата се вршат согласно со:

1. Научните и стручните сознанија од областа на која припаѓа односниот вид културно наследство;
2. Расположивите податоци и документација за одноското добро;
3. Резултатите од долнителните, наменски истражувања на одноското добро.

Член 17

При валоризацијата, категоризацијата и ревалоризацијата се врши особено:

1. Прибирање, средување и обработка на расположивите податоци и документација за доброто;
2. Увид во состојбата на доброто;
3. Проверка и ажурирање на идентификационите и другите податоци за евидентираното односно заштитеното добро;
4. Идентификација на нееведентираното добро според стандардните податоци од основната заштитна евиденција;
5. Класифицирање на доброто според Националната класификација на културното наследство, доколку таа стручна операција не е завршена претходно, во фазата на евиденција или дополнително;
6. Документирање на доброто согласно со одредбите на овој правилник;
7. Истражување на доброто односно спроведување на неопходните дополнителни, наменски истражувања;
8. Компарирање односно правење на споредбени анализи за вредностите, својствата и значењето на доброто;

9. Дефинирање или редефинирање на границите на доброто и неговите контактни зони (број, обем и граници на зоните);
10. Дефинирање или редефинирање на режимот на заштита;
11. Изработка на елаборат за валоризација односно ревалоризација на доброто;
12. Изработка на предлог за донесување акт за заштита, промена или престанок на заштитата.

Член 18

Документирањето од на член 17 точка 6 на овој правилник се врши по потреба, според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто, доколку пропишаниот вид и обем на документација не е создаден претходно и прибран во смисла на член 17 точка 1 на овој правилник.

Документирањето на недвижните добра од став 1 на овој член подразбира:

1. Фото-документација (колор, црно-бела или дигитална техника) особено:
  - аеро-снимка, најмалку една за резервирана археолошка зона и споменичка целина или културен предел од особено значење;
  - панорамски снимки од различни агли вон границите на доброто и заштитеното подрачје, најмалку пет за резервирана археолошка зона и културно наследство од особено значење односно три за значајно културно наследство и една снимка за добро под привремена заштита;
  - снимки на визури, силуети, доминанти и урбан или рурален пејзаж, најмалку по десет за и во границите на доброто и по пет за и во границите на секоја контактна зона (за културното наследство од особено значење), односно по пет за и во границите на доброто и по три за и во секоја контактна зона (за значајно културно наследство), односно по три за и во границите на доброто и по една за или во границите на секоја контактна зона (за добра под привремена заштита).
  - снимки на фасади и друг екстериер (фонтани, степеништа, алеи, дрвореди, потпорни сидови, пристапни рампи, огради, порти, отворени простори и друго), најмалку по две снимки за секоја фасада на поединечно добро, група објекти и улични фасади, односно за секоја од другите наведени содржини во границите на доброто и по една снимка за нив во границите на секоја контактна зона;
  - снимки на ентериер (повоци, сидови, таваници, скали, ниши, долапи, огништа, галерии, столбови, фрески и друга декорација) на односното добро, најмалку по една снимка за нивниот изглед во целина или претежен изглед и карактеристичните детали, а за фреско-живописот по една снимка за секоја композиција, без оглед во која зона се наоѓа истата, освен за добрата под привремена заштита за кои се прават групни снимки по зони на фреско-живопис;
  - снимки на недвижностите по намена (иконостас, балдахин, крст, икони, владички стол, певница, полилеи, свеќници, плаштеници и други движни предмети), најмалку по една снимка за секој таков предмет, а за предметите изработени во резба и снимки на карактеристичните композиции или детали;
  - снимки на натписи.
2. Техничка документација, особено:
  - картографски приказ на географската позиција и пристапот до односното добро, со обележување на општинскиот центар и населеното место во кое се наоѓа доброто односно најблиското населено место и пристапните патишта до доброто, на физичко-географска карта на Република Македонија (за сите видови и категории недвижни добра), како и на топографски карти за односниот регион, област или општина, во размер 1:50.000 или 1:100.000 (за резервираните археолошки зони и културното наследство од особено значење);

- картографски приказ на границите на заштитеното подрачје, вклучувајќи ги границите на самото добро и на неговите контактни зони, во размер 1:5.000 до 1:25.000 (за сите видови и категории недвижни добра);

- картографски приказ на компаративните параметри вон територијата на Република Македонија (за културното наследство од исклучително значење), односно на државната територија (за културното наследство од големо значење) или на делови од државната територија (за значајното културно наследство);

- ситуација на заштитеното подрачје, со нанесени објекти и други содржини во границите на доброто и во границите на секоја негова контактна зона, во размер 1:100 до 1:1.000 (за сите видови и категории недвижни добра);

- архитектонски снимки на основи, фасади, структури, визури, силуети и карактеристични детали, во размер 1:10 до 1:100 (за културно наследство од особено значење):

- калкови на натписи (за културно наследство од особено значење).

3. Правна документација и други јавни исправи, особено:

- доказ за правото на сопственост на доброто и начинот на неговото стекнување (тапија, наследно решение, договор и друго);

- доказ за правото на користење односно правото на владение или друго стварно право (акт за пренос на правото на користење, акти за концесија, договор за закуп и слично);

- имотен лист односно поседовен лист;

- извод од катастарски план;

- катастарски операт (за недвижни добра од особено значење и резервирани археолошки зони што опфаќаат повеќе катастарски парцели во границите на заштитеното подрачје);

- извод од урбанистички план.

4. Други видови документација, особено:

- видео документација:

- дигитализирана документација (за културното наследство од особено значење).

Документирањето на движните добра од став 1 на овој член подразбира:

1. Фото-документација (колор, црно-бела или дигитална техника), особено:

- групни снимки на односната збирка;

- поединечни снимки на секој предмет односно составен дел на збирката;

2. Техничка документација, особено:

- калкови на натписи што се суштествен елемент на доброто;

- цртежи за состојбата во која е најден предметот и неговиот сегашен изглед;

3. Друга документација, особено:

- видео документација;

- нотни записи;

- други записи.

Документирањето на нематеријалните добра од став 1 на овој член подразбира особено:

1. Дескриптивни записи;

2. Мелографски записи;

3. Кореографски записи;

4. Аудио-визуелни записи;

5. Други записи.

Член 19

Дополнителните наменски истражувања од член 17 точка 7 на овој правилник се вршат по потреба, според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто, доколку поранешните истражувања не се доволни за валоризација, категоризација или ревалоризација на односното добро.

Истражувања од став 1 на овој член се сметаат особено архивските, историско-уметничките, компаративните, лабораториските, археолошките и други теренски и кабинетски истражувања чија основна цел е валоризација, категоризација или ревалоризација на одноското добро.

Истражувањата од став 2 на овој член со кои може да се наруши интегритетот на добрата се преземаат согласно со прописите за заштита на културното наследство.

Член 20

Споредбените анализи од член 17 точка 8 на овој правилник се прават во однос на ист тип добра односно иста хронолошка припадност (од исто време), како во рамките на територијата на Република Македонија така и вон неа.

Анализи од став 1 на овој член во рамките на територијата на Република Македонија се прават за културното наследство од големо значење и значајното културно наследство.

Анализи од став 1 на овој член вон територијата на Република Македонија се прават за културното наследство од исклучително значење.

По исклучок од став 3 на овој член, ако со тоа не се попречува вршењето на валоризацијата, категоризацијата или ревалоризацијата, споредбени анализи со добра вон територијата на Република Македонија можат да се прават и за културното наследство од големо значење.

Член 21

Границите на доброто од член 17 точка 9 на овој правилник се определуваат според видот и лоцираноста на доброто, особено според:

1. Градежната парцела, чии граници се утврдени со урбанистички план;
2. Дворното место, во случаи кога не е донесен урбанистички план;
3. Конфигурацијата на теренот;
4. Природните меѓи, сообраќајници и слично;
5. Правецот на протегање на доброто;
6. Интеракцијата со неговата историска околина.

Контактните зони и нивниот број, обем и граници од член 17 точка 9 на овој правилник се определуваат во зависност од особеностите на самата историска околина, нејзината зачуваност, влијанието, пристапите и другите облици на поврзаност со одноското добро.

Објектите што според својата вредност не заслужуваат да бидат ставени под заштита, при вршењето валоризација или ревалоризација можат да бидат земени предвид доколку претставуваат придружна вредност од гледна точка на нивната лоцираност во просторот.

Член 22

Режимот на заштита од член 17 точка 10 на овој правилник се определува според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто.

Режимот на заштита од став 1 на овој член може да биде определен како:

1. Режим на заштита од прв степен;
2. Режим на заштита од втор степен;
3. Режим на заштита од трет степен;

Режим на заштита од прв степен се применува на:

1. Културно наследство од особено значење; и
2. Резервирана археолошка зона.

Режим на заштита од втор степен се применува на:

1. Значајно културно наследство; и
2. Добро под привремена заштита;

Режим на заштита од трет степен се применува на контактните зони.

Режимот на заштита од прв степен подразбира чување, почитување, одржување, негување и користење на доброто согласно со неговата намена, како и конзервација, анастилоза, рекомпозиција, превентива и слични зафати на непосредна заштита на доброто.

Режимот на заштита од втор степен подразбира зачувување на изворната состојба и можност за:

1. Адаптација на ентериерот, работи на ревитализација, уредување или изградба на нови објекти на празните локации, под одредени услови;

2. Интервенции врз делови од експонирана збирка или предмет во функција на што подобра презентација, како и пренесување на постојниот запис на нов, од техничко-технолошки аспект подобар односно потраен носач (за кинотечните и фонотечните добра), под одредени услови;

3. Интервенции што се однесуваат на пренесувањето на постојните записи за нематеријалните добра на нов носач односно нов вид медиум, како и во поглед на сценско-изведбениот процес, под одредени услови.

Режимот на заштита од трет степен подразбира прилагодување на архитектонскиот израз и ограничување во поглед на габаритот и катната височина на објектите.

Режимите на заштита од став 6, 7 и 8 на овој член вклучуваат можни забрани и други превентивни и корективни мерки.

На едно добро, особено споменичка целина и културен предел, може да се примени комбиниран режим на заштита.

Член 23

Елаборатите за валоризација и ревалоризација од член 17 точка 11 на овој правилник се изработуваат според видот и категоријата односно заштитниот статус на добрата.

Елаборати за валоризација се:

1. Елаборат за привремена заштита на недвижно добро;
2. Елаборат за привремена заштита на движно добро;
3. Елаборат за резервирана археолошка зона;
4. Елаборат за валоризација на споменик;
5. Елаборат за валоризација на споменичка целина;
6. Елаборат за валоризација на културен предел;
7. Елаборат за валоризација на збирка;
8. Елаборат за валоризација на поединечно движно добро;
9. Елаборат за валоризација на фолклорно добро;
10. Елаборат за валоризација на дијалект;
11. Елаборат за валоризација на топоним(и).

Елаборати за ревалоризација се:

1. Елаборат за ревалоризација на добро под привремена заштита;
2. Елаборат за ревалоризација на резервирана археолошка зона;
3. Елаборат за ревалоризација на споменик;
4. Елаборат за ревалоризација на споменичка целина;
5. Елаборат за ревалоризација на културен предел;
6. Елаборат за ревалоризација на збирка на движно културно наследство;
7. Елаборат за ревалоризација на поединечно движно културно наследство;
8. Елаборат за ревалоризација на духовно културно наследство.

Елаборатите од став 2 и 3 на овој член се изработуваат во пет примероци и во електронска форма, според пропишана содржина согласно со овој правилник.

Член 24

По изготвувањето на соодветниот елаборат од член 23 на овој правилник се изработува предлог за донесување акт за заштита, промена или престанок на заштитата од член 17 точка 12 на овој правилник.

Предлогот од став 1 на овој член содржи особено: податоци за предлагачот, видот и називот на актот што треба да биде донесен, правната основа и причините за донесување на актот, податоци за идентификација на доброто и други клучни елементи на содржината на актот, образложение на актот и друго.

Предлогот од став 1 на овој член и елаборатот од член 23 на овој правилник се доставуваат до Управата за заштита на културното наследство (во натамошниот текст: Управата), во три примероци и во електронска форма, заради натамошно постапување.

III-СОДРЖИНА НА ЕЛАБОРАТИТЕ ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА

Член 25

Елаборатите за валоризација од член 23 став 2 на овој правилник содржат податоци и документација за односите добра, систематизирани во следните поглавја:

1. Идентификација на доброто;
2. Постојна состојба;
3. Оправданост на заштитата;
4. Режим на заштита;
5. Документација.

Член 26

Поглавјето за идентификација кај сите видови елаборати за валоризација од член 23 став 2 на овој правилник ги содржи следните податоци:

1. Назив на доброто, вклучувајќи локални и други познати називи покрај официјалниот назив;
2. Единствен матичен број на доброто (ЕМБ);
3. Класификација на доброто;
4. Датирање;
5. Опис на доброто.

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на недвижни добра од член 23 став 2 точка 1, 3, 4, 5 и 6 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Локација:
  - општина;
  - населено место, негов дел или најблиско населено место;
  - месност, вклучувајќи и локални називи;
  - адреса;
2. Топографски податоци (координати: X и Y);
3. Надморска височина;
4. Граници на доброто (опис);
5. Контактни зони (една или повеќе):
  - назив на зоните;
  - граници на зоните (опис, одделно за секоја зона);
6. Катастарски податоци:
  - катастарска општина (КО);
  - катастарски парцели (КП) на доброто, во неговите граници и за контактните зони, одделно;

7. Површина:

- на доброто, под објект (габарит), по катови, по објекти;
- на контактните зони, одделно;
- вкупна површина на идното заштитено подрачје.

Поглавјето за идентификација кај елаборатите од став 2 на овој член, со исклучок на елаборатот за резервирана археолошка зона од член 23 став 2 точка 3 на овој правилник, покрај податоците од став 1 и 2 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Автор (и) на доброто;
2. Функција на доброто:

- изворна;
- дополнителна;
- сегашна;

3. Поврзаност:

- со друго заштитено добро;
- со личност или настан;
- со претходен статус на заштита.

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за привремена заштита на недвижно добро (поединечно добро) и за валоризација на споменик од член 23 став 2 точка 1 и 4 на овој правилник, покрај податоците од став 1, 2 и 3 на овој член, содржи и детални податоци за идентификација на недвижностите по намена, одделно за секој таков предмет.

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на движни добра од член 23 став 2 точка 2, 7 и 8 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Податоците од став 2 точка 1 и став 3 точка 1 и 3 на овој член;
2. Број на примероци (количина);
3. Посебни карактеристики;
4. Потекло.

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за привремена заштита на движно добро (збирка) и за валоризација на збирка од член 23 став 2 точка 2 и 7 на овој правилник, покрај податоците од став 1 и 5 на овој член, содржи и податоци за:

1. Вкупниот број предмети (добра) во збирката;
2. Вкупниот број предмети (добра) во збирката по видови добра (за мешовити збирки).

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за валоризација на духовни добра од член 23 став 2 точка 9, 10 и 11 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Податоците од став 3 точка 3 алинеа 1 и став 5 точка 3 и 4 на овој член;
2. Поврзаност со простор.

Член 27

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на недвижни и движни добра од член 23 став 2 точка 1-8 на овој правилник ги содржи следните податоци:

1. Физичка состојба и зачуваност:
  - на доброто во целина;
  - на составните делови на доброто.
2. Загрозеност на доброто:
  - степен на загрозеност;
  - причини/фактори на загрозеност.
3. Имотно-правна состојба:
  - вид и движење на сопственоста;

- сопственик/сопственици (лични/основни податоци);
- начин/правна основа за стекнување на правото на сопственост;
- корисник/корисници (лични/основни податоци)
- начин/правна основа за стекнување на владението односно правото на користење на добра во државна сопственост;

- товари/ограничувања на правото на сопственост;
- отворени прашања од имотно-правна природа.

4. Истраженост на доброто:

- видови истражувања;
- податоци за истражувањата;
- степен на истраженост;
- потреба од истражувања.

5. Документираност на доброто:

- видови постојна документација;
- обем на документација по видови;
- состојба на документацијата;
- институции што чуваат документација за доброто;
- потреба од документирање.

6. Обезбеденост на доброто:

- физичка обезбеденост;
- техничка обезбеденост;
- постојни планови и програми.

7. Претходни интервенции врз доброто:

- конзерваторски интервенции (вид, време, обем, субјект);
- други видови зафати врз доброто.

8. Презентираност и популаризираност на доброто.

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на недвижни добра од член 23 став 2 точка 1, 3, 4, 5 и 6 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Вклученост на доброто:

- во актуелни просторни и урбанистички планови (назив на плановите, време на донесување, доносител, рок на важење, третман на доброто во плановите);
- во заштитени подрачја врз други основи (природно наследство, биодиверзитет, енергетика, јавни патишта, зони од друг вид и слично);
- во стратешки документи (стратегии, среднорочни и долгорочни планови, програми и проекти).

2. Инфраструктура:

- пристапни патишта (вид, категорија, состојба);
- електрифицираност;
- фиксна телефонија;
- снабденост со вода;
- сместувачки капацитети (во рамките на доброто, контактните зони и пошироко);
- оддалеченост од потенцијално критични точки;

3. Управување со доброто.

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на движни добра од член 23 став 2 точка 2, 7 и 8 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Сместување на доброто (услови, пристап, ракување);
2. Управување со ризиците на кои е изложено доброто.

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за валоризација на духовни добра од член 23 став 2 точка 9, 10 и 11 на овој правилник ги содржи следните податоци:

1. Податоците од став 1 точка 2, 4, 5 и 8 на овој член;
2. Негување на доброто (организирани облици);
3. Употреба на доброто.

Член 28

Поглавјето за оправданост на заштитата кај сите видови елаборати за валоризација од член 23 став 2 на овој правилник ги содржи следните податоци:

1. Причини за валоризација на доброто (во односниот статус на заштита);
2. Вредности и значење на доброто;
3. Критериум/и врз основа на кој/кои е извршена валоризацијата на доброто во смисла на точка 2 на овој став.

Поглавјето за оправданост на заштитата кај елаборатите од став 1 на овој член, со исклучок на елаборатите за привремена заштита и за резервирана археолошка зона од член 23 став 2 точка 1, 2 и 3 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член, ги содржи и следните податоци:

1. Категорија на доброто (предлог);
2. Образложение за категоризацијата:
  - критериум/и (детално објаснување);
  - споредбени анализи;
  - заклучно согледување (сублимирано објаснување) за предложената категоризација.

Член 29

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на недвижни и движни добра од член 23 став 2 точка 1-8 на овој правилник содржи забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки од соодветниот степен/и на режимот на заштита, што се однесуваат на:

1. Почитувањето, чувањето и одржувањето на доброто;
2. Непосредната заштита на доброто;
3. Користењето, презентацијата и популаризацијата на доброто;
4. Управувањето со доброто и ризиците на кои тоа е изложено;
5. Достапноста на доброто.

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на недвижни добра од член 23 став 2 точка 1, 3, 4, 5 и 6 на овој правилник, покрај податоците од став 1 на овој член содржи и забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки од соодветниот степен/и на режимот на заштита, што се однесуваат на:

1. Интегрираната заштита;
2. Конзерваторскиот мониторинг;
3. Унапредувањето на квалитетот на животната средина во идното заштитено подрачје.

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за привремена заштита на недвижни и движни добра од член 23 став 2 точка 1 и 2 на овој правилник, покрај податоците од став 1 и 2 (за недвижно добро) односно став 1 на овој член (за движно добро), содржи и податоци за траењето на привремената заштита.

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за резервирана археолошка зона од член 23 став 2 точка 3 на овој правилник, покрај податоците од став 1 и 2 на овој член, содржи и податоци за рокот на резервирањето.

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за валоризација на духовни добра од член 23 став 2 точка 9, 10 и 11 на овој правилник содржи забрани, пропозиции и други превентивни и корективни мерки од соодветниот степен/и на режимот на заштита, што се однесуваат на:

1. Почитувањето и негувањето на доброто;
2. Правилната употреба на доброто;
3. Правењето и чувањето записи за доброто;
4. Поттикнувањето на пренесувањето на доброто во изворните и други средини.

Член 30

Поглавјето за документација кај сите видови елаборати за валоризација од член 23 став 2 на овој правилник содржи:

1. Општи забелешки за документацијата за односното добро;
2. Преглед на документацијата содржана во односниот елаборат;
3. Прилози.

Прилози кај сите видови елаборати за валоризација од член 23 став 2 на овој правилник се сметаат:

1. Доказ за регистрација на изготвувачот на елаборатот;
2. Решение за формирање стручен/научен тим за валоризација на односното добро;
3. Инвентарни листи:
  - број 1: постојна дескриптивна документација за доброто;
  - број 2: постојна техничка документација за доброто;
  - број 3: постојна фото-документација за доброто;
  - број 4: други видови документација за доброто.
4. Библиографија.

Елаборатите за валоризација на недвижни добра од член 23 став 2 точка 1, 3, 4, 5 и 6 на овој правилник, покрај прилозите од став 2 на овој член, ги содржат и следните прилози:

1. Фото-документација според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто во смисла на член 18 став 2 точка 1 на овој правилник;
2. Техничка документација според видот и категоријата односно заштитниот статус на доброто во смисла на член 18 став 2 точка 2 на овој правилник;
3. Правната документација и другите јавни исправи во смисла на член 18 став 2 точка 3 на овој правилник.

Елаборатите за валоризација на движни добра од член 23 став 2 точка 2, 7 и 8 на овој правилник, покрај прилозите од став 2 на овој член, содржат фото, техничка и друга соодветна документација од член 18 став 3 на овој правилник.

Елаборатите за валоризација на духовни добра од член 23 став 2 точка 9, 10 и 11 на овој правилник, покрај прилозите од став 2 на овој член, ги содржат и соодветните записи од член 18 став 4 на овој правилник.

Член 31

Елаборатите за ревалоризација од член 23 став 3 на овој правилник содржат податоци и документација за односните добра, систематизирани во следните поглавја:

1. Идентификација на доброто;
2. Постојна состојба;
3. Оправданост на промената;
4. Режим на заштита;
5. Документација.

Член 32

Поглавјето за идентификација кај елаборатите за ревалоризација од член 23 став 3 на овој правилник, покрај податоците за односниот вид добра од член 26 на овој правилник, ги содржи и следните податоци:

1. Акт за заштита (назив, број и датум, доносител, датум на влегување во сила на актот);

2. Регистрација во Националниот регистар на културното наследство (во натамошниот текст: Регистарот);

- назив на делот од Регистарот во кој е извршен уписот на одноското добро;

- реден број на уписот на одноското добро;

- акт за регистрација.

Ако постои промена на податоците за идентификација на доброто од член 26 на овој правилник, таквата промена посебно се назначува на соодветното место во поглавјето за идентификација, вклучувајќи ги и повеќекратните промени на ист вид податоци за доброто.

Член 33

Поглавјето за постојната состојба кај елаборатите за ревалоризација од член 23 став 3 на овој правилник ги содржи соодветните податоци за односниот вид добра од член 27 на овој правилник.

Ако постои промена на податоците од став 1 на овој член, за таквата промена се наведуваат детални објаснувања на соодветното место во поглавјето за постојна состојба, вклучувајќи ги и повеќекратните промени на ист вид податоци за доброто.

Член 34

Поглавјето за оправданост на промената кај елаборатите за ревалоризација од член 23 став 3 на овој правилник ги содржи следните податоци:

1. Причини за ревалоризација на доброто;

2. Содржина и опис на промената што се предлага;

3. Образложение за ревалоризацијата.

Ако ревалоризацијата вклучува и категоризација односно промена на категоријата на доброто, на соодветните места од поглавјето во смисла на став 1 на овој член се наведуваат детални објаснувања за тоа, особено во поглед на критериумите и споредбените анализи, како и заклучното согледување за предложената категоризација односно рекатегоризација.

Член 35

Поглавјето за режимот на заштита кај елаборатите за ревалоризација од член 23 став 3 на овој правилник ги содржи соодветните податоци за односниот вид добра од член 29 на овој правилник.

Ако постои или се предлага промена на режимот на заштита што веќе е утврден со акт за заштита, на соодветните места од поглавјето во смисла на став 1 на овој член се наведуваат детални објаснувања за тоа.

Член 36

Поглавјето за документација кај сите видови елаборати за ревалоризација ги содржи податоците и документацијата за односниот вид добра во смисла на член 30 на овој правилник.

Член 37

Елаборатите за валоризација и ревалоризација од член 23 став 2 и 3 на овој правилник можат да содржат табели, графикони и слични показатели за односките добра.

Текстот на елаборатите од став 1 на овој член може да биде илустриран и со карактеристични фотографии, картографски прикази и други записи, независно од прилозите од член 30 на овој правилник.

IV-РЕВИЗИЈА НА ЕЛАБОРАТИТЕ ЗА ВАЛОРИЗАЦИЈА И РЕВАЛОРИЗАЦИЈА

Член 38

Со ревизијата на елаборатите за валоризација односно ревалоризација се утврдува дали елаборатот е изготвен согласно со закон и овој правилник, особено во поглед на:

1. Пропишаната содржина и методологија;
2. Основаноста на изнесените констатации, оценки и предлози во елаборатот.

Ако со ревизијата е утврдено дека постојат одредени недостатоци во елаборатот, елаборатот се враќа на изготвувачот заради дополнување или доработка.

За извршената ревизија се поднесува извештај, во писмена форма.

Член 39

Ревизијата од член 38 на овој правилник се врши од страна на комисија формирана од министерот за култура, за секој елаборат одделно.

V - ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Член 40

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 30-7031/4
12 декември 2005 година
Скопје

Министер за култура,
Благој Стефановски, с.р.